

Kohtute seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus (kohtukorralduse muudatused)

§ 1. Kohtute seaduse muutmine

Kohtute seaduses tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 7 lõige 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(1) Kohtuasutused on maakohus, halduskohus, ringkonnakohus, Riigikohus ja Kohtuhaldusteenistus.“;

2) paragrahvi 9 lõige 2¹ muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(2¹) Maakohtul on üks või mitu kohtumaja:

- 1) Harju Maakohtu kohtumaja asub Tallinnas;
- 2) Viru Maakohtu kohtumajad asuvad Jõhvis, Rakveres ja Narvas;
- 3) Pärnu Maakohtu kohtumajad asuvad Haapsalus, Kuressaares, Kärdlas, Paldiskis, Pärnus ja Raplas;
- 4) Tartu Maakohtu kohtumajad asuvad Jõgeval, Tartus, Valgas, Viljandis ja Võrus.“;

3) paragrahvi 9 lõige 3 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(3) Kohtumajad asuvad maakohtu tööpiirkonnas. Kohtumajade täpsed asukohad kehtestab kohtute nõukogu. Iga kohtumaja asukoht on ka maakohtu asukohaks.“;

4) paragrahvi 9 lõige 4 tunnistatakse kehtetuks;

5) paragrahvi 9¹ pealkiri muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„§ 9¹. Maakohtu süüteovaldkond ja tsiviilvaldkond“;

6) paragrahvi 9¹ lõige 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(1) Maakohtus on süüteovaldkond ja tsiviilvaldkond. Kohtunike arvulise jaotuse valdkondade vahel otsustab kohtu eestseisus.“;

7) paragrahvi 9¹ täiendatakse lõikega 1¹ järgmises sõnastuses:

„(1¹) Süüteovaldkonnas on süüteasjade osakond. Tsiviilvaldkonnas on tsiviilasjade osakond. Osakonda kuulub vähemalt kuus kohtunikku. Kohtunike arvulise jaotuse osakondade vahel otsustab eestseisus.“;

8) paragrahvi 9¹ lõiked 2–4 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(2) Kohtunike spetsialiseerumise tagamiseks võib kohtu eestseisus otsustada, et kohtus on mitu tsiviil- või süüteasjade osakonda. Sellisel juhul nimetatakse osakond spetsialiseerumise järgi.

(3) Iga kohtunik kuulub ühte osakonda. Kohtu eestseisus otsustab, millisesse osakonda kohtunik kuulub.

(4) Kohtuniku üleviimise ühest valdkonnast teise otsustab kohtu eestseisus kohtuniku avalduse alusel.“;

9) paragrahvi 10 lõiget 1 täiendatakse pärast tekstiosa „vastutav minister“ tekstiosaga „kohtute nõukogu ettepanekul“;

10) paragrahvi 11 tekst muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„Maakohtutes on kuni 164 kohtuniku ametikohta.“;

11) paragrahvi 11 tekst loetakse lõikeks 1 ja paragrahvi täiendatakse lõikega 2 järgmises sõnastuses:

„(2) Maakohtu kohtunike arvulise jagunemise maakohtute ja kohtumajade vahel otsustab kohtute nõukogu, arvestades korrakohase õigusemõistmise vajadust ja tagades isikutele õigusemõistmise kättesaadavuse ning kuulunud ära maa- ja ringkonnakohtute esimeeste arvamuse.“;

12) paragrahvi 12 lõige 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(1) Maakohtu esimees nimetatakse esimese ja teise astme kohtunike seast seitsmeks aastaks. Kohtu esimehe nimetab kohtute nõukogu, kuulunud ära selle kohtu üldkogu arvamuse, mille esimeheks kohtunik nimetatakse. Kohtu esimehe konkursi korraldamiseks moodustab kohtute nõukogu konkursikomisjoni. Kohtu esimehele esitatavad täpsemad nõuded ja konkursi korraldamise korra kehtestab kohtute nõukogu.“;

13) paragrahvi 12 lõige 1¹ tunnistatakse kehtetuks;

14) paragrahvi 12 lõikest 2 jäetakse välja tekstiosa „oma pädevuse piires“;

15) paragrahvi 12 lõiget 3 täiendatakse punktiga 1¹ järgmises sõnastuses:

„1¹) korraldab kohtuasutuse haldamist koostöös Kohtuhaldusteenistusega ulatuses, mis ei ole Kohtuhaldusteenistuse pädevuses;“;

16) paragrahvi 12 lõike 3 punkt 2 tunnistatakse kehtetuks;

17) paragrahvi 12 lõige 4 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(4) Kohtu esimehe võib kohtute nõukogu enne tähtaja lõppemist vabastada;“;

18) paragrahvi 12 lõiget 4 täiendatakse punktiga 4 järgmises sõnastuses:

„4) kohtute nõukoguga koostöö mittelaabumise tõttu.“;

19) paragrahvi 12 lõige 5 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(5) Käesoleva paragrahvi lõike 4 punktis 2 nimetatud juhul kuulab kohtute nõukogu ära kohtu üldkogu arvamuse ja selle ringkonnakohtu esimehe arvamuse, kelle tööpiirkonda maakohus kuulub.“;

20) paragrahvi 12 lõige 12 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(12) Kui maakohtu esimehe ametiaeg lõpeb tähtaja saabumise tõttu, võib kohtunik pöörduda tagasi kohtusse, kus ta oli teenistuses enne maakohtu esimeheks nimetamist, või jätkata kohtunikuna teenistust maakohtus, mille esimees ta oli. Sellekohase avalduse esitab kohtu esimees kirjalikult kohtute nõukogule vähemalt kolm kuud enne ametiaja lõppemist.“;

21) paragrahvi 12 lõige 13 tunnistatakse kehtetuks;

22) paragrahv 14 tunnistatakse kehtetuks;

23) paragrahvi 15 lõige 4 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(4) Kinnistusosakonna koosseisu kuuluvad kohtunikuabid, kinnistussekretärid ja muud kohtuteenistujad. Kohtu esimees määrab kohtunikuabide seast kinnistusosakonna juhataja.“;

24) paragrahvi 16 lõige 4 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(4) Registriosakonna koosseisu kuuluvad kohtunikuabid, registrisekretärid ja muud kohtuteenistujad. Kohtu esimees määrab kohtunikuabide seast registriosakonna juhataja.“;

25) paragrahvi 16¹ lõige 3 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(3) Maksekäsuosakonna koosseisu kuuluvad kohtunikuabid ja muud kohtuteenistujad. Kohtu esimees määrab kohtunikuabide seast maksekäsuosakonna juhataja.“;

26) paragrahvi 16² lõige 4 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(4) Eestkoste järelevalve osakonna kodukorra kinnitab Pärnu Maakohtu eestseisus, kuulanud ära maakohutute esimeeste arvamuse.“;

27) paragrahvi 18 lõige 2¹ muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(2¹) Halduskohtul on üks või mitu kohtumaja:

1) Tallinna Halduskohtu kohtumaja asub Tallinnas;

2) Tartu Halduskohtu kohtumajad asuvad Jõhvis ja Tartus.“;

28) paragrahvi 18 lõige 3 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(3) Kohtumajad asuvad halduskohtu tööpiirkonnas, mille määrab valdkonna eest vastutav minister kohtute nõukogu ettepanekul. Kohtumajade täpsed asukohad otsustab kohtute nõukogu. Iga kohtumaja asukoht on ka halduskohtu asukoht.“;

29) paragrahvi 18 lõige 4 tunnistatakse kehtetuks;

30) paragrahvi 19 tekst muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„Halduskohtutes on kuni 26 kohtuniku ametikohta.“;

31) paragrahvi 19 tekst loetakse lõikeks 1 ja paragrahvi täiendatakse lõikega 2 järgmises sõnastuses:

„(2) Halduskohtu kohtunike arvulise jagunemise halduskohtute ja kohtumajade vahel otsustab kohtute nõukogu, arvestades korrakohase õigusemõistmise vajadust ja tagades isikutele õigusemõistmise kättesaadavuse ning kuulunud ära halduskohtute esimeeste ja ringkonnakohtute esimeeste arvamuse.“;

32) paragrahvi 20 pealkirja täiendatakse pärast tekstiosa „Halduskohtu esimees“ tekstiosaga „ja aseesimees“;

33) paragrahvi 20 täiendatakse lõigetega 1¹–1⁴ järgmises sõnastuses:

„(1¹) Kohtu esimees määrab halduskohtu kohtunike seast neljaks aastaks aseesimehe.

(1²) Aseesimees toetab kohtus õigusemõistmise korrakohast toimimist ja korraldab kohtu teenistujate tööd. Aseesimees täidab ka kohtu esimehe antud ja kohtu kodukorras ettenähtud ülesandeid ning korraldab valdkondlikku koostööd teiste kohtute osakondade ja kolleegiumidega.

(1³) Halduskohtu esimees võib vähendada aseesimehe töökoormust õigusemõistmisel aseesimehe ülesannete täitmiseks vajalikus määras.

(1⁴) Halduskohtu esimees võib aseesimehe enne tähtaja lõppemist aseesimehe ülesannetest vabastada:

1) tema enda soovil;

2) halduskohtu esimehega koostöö mittelaabumise tõttu.“;

34) paragrahvi 22 lõige 6 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(6) Tallinna Ringkonnakohus asub Tallinnas ja Tartu Ringkonnakohus Tartus. Kohtumajade täpsed asukohad otsustab kohtute nõukogu.“;

35) paragrahvi 22 lõige 7 tunnistatakse kehtetuks;

36) paragrahvi 23 tekst muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„Ringkonnakohtutes on kuni 46 kohtuniku ametikohta.“;

37) paragrahvi 23 tekst loetakse lõikeks 1 ja paragrahvi täiendatakse lõikega 2 järgmises sõnastuses:

„(2) Kohtunike arvulise jagunemise ringkonnakohtute vahel otsustab kohtute nõukogu, kuulanud ära ringkonnakohtute esimeeste arvamuse.“;

38) paragrahvi 24 lõike 4 sissejuhatav lauseosa muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„Kohtu esimehe võib kohtute nõukogu teenistusest enne tähtaja lõppemist vabastada.“;

39) paragrahvi 24 lõiget 4 täiendatakse punktiga 4 järgmises sõnastuses:

„4) kohtute nõukoguga koostöö mittelaabumise tõttu.“;

40) paragrahvi 24 lõige 5 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(5) Käesoleva paragrahvi lõike 4 punktis 2 nimetatud juhul kuulab kohtute nõukogu ära kohtu üldkogu arvamuse.“;

41) paragrahvi 24¹ lõiked 2 ja 3 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(2) Kohtunike arvulise jaotuse kolleegiumide vahel otsustab ringkonnakohtu eestseisus.

(3) Kohtuniku üleviimise ühest kolleegiumist teise otsustab ringkonnakohtu eestseisus kohtuniku avalduse alusel.“;

42) paragrahvi 24² lõige 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(1) Ringkonnakohtu esimees nimetab kolleegiumi kuuluvate kohtunike seast neljaks aastaks kolleegiumi esimehe, kuulanud ära selle kolleegiumi kohtunike arvamuse.“;

43) paragrahvi 24² lõiget 2 täiendatakse punktiga 4 järgmises sõnastuses:

„4) korraldab tagasiside andmise oma tööpiirkonna esimese astme kohtu kohtuniku tööle.“;

44) paragrahvi 24² täiendatakse lõikega 4 järgmises sõnastuses:

„(4) Ringkonnakohtu esimees võib kolleegiumi esimehe enne tähtaja lõppemist kolleegiumi esimehe ülesannetest vabastada:

1) tema enda soovil;

2) ringkonnakohtu esimehega koostöö mittelaabumise tõttu.“;

45) paragrahvi 28 täiendatakse lõikega 6 järgmises sõnastuses:

„(6) Kolleegiumi esimees korraldab tagasiside andmise teise astme kohtuniku tööle.“;

46) paragrahvi 34 lõiked 1 ja 2 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(1) Kohtute infosüsteem on riigi infosüsteemi kuuluv andmekogu, mille eesmärk on tagada korrakohane õigusemõistmine, kohtute töö korraldamine, statistika kogumine ja analüüside tegemine, kohtulahendite kogumine, süstematiseerimine ning kohtutele ja pädevale asutusele kättesaadavaks tegemine.

(2) Kohtute infosüsteemi kaasvastutavad töötajad on kohtud ja Kohtuhaldusteenistus.“;

47) paragrahvi 34 täiendatakse lõikega 2¹ järgmises sõnastuses:

„(2¹) Kohtute infosüsteemis töödeldakse isiku üldandmeid ning menetlusedokumentides sisalduvaid muid isikuandmeid, sealhulgas eriliiki isikuandmeid.“;

48) paragrahvi 34 lõige 3 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(3) Kohtute infosüsteemi põhimääruse kehtestab valdkonna eest vastutav minister kooskõlastatult kohtute nõukoguga määrusega, milles sätestatakse:

- 1) kaasvastutavate töötajate ja volitatud töötaja ülesanded;
- 2) täpne andmekoosseis;
- 3) andmeandjad ja nendelt saadavad andmed;
- 4) andmete juurdepääsu ja andmete väljastamise kord;
- 5) andmete säilitamise täpsed tähtajad;
- 6) muud korralduslikud küsimused.“;

49) paragrahvi 34 täiendatakse lõikega 3¹ järgmises sõnastuses:

„(3¹) Kohtute infosüsteemis töödeldavaid isikuandmeid säilitatakse kõige kauem 50 aastat viimase kohtulahendi jõustumise päevast.“;

50) paragrahvi 34 lõiget 5 täiendatakse pärast tekstiosa „käsoleva seaduse“ tekstiosaga „, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta“;

51) paragrahvi 36 punkt 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„1) annab eestseisusele arvamuse kohtunike tööjaotusplaani kohta;“;

52) paragrahvi 36 teksti täiendatakse punktiga 1¹ järgmises sõnastuses:

„1¹) valib kohtu eestseisuse valitava liikme;“;

53) paragrahvi 36 punkt 2 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„2) annab kohtute nõukogule arvamuse kohtu esimehe ametisse nimetamise ja seaduses sätestatud juhul ka ametist vabastamise kohta;“;

54) paragrahvi 36 punktist 4 jäetakse välja tekstiosa „või kohtu kodukorrast“;

55) seadust täiendatakse §-dega 36¹ ja 36² järgmises sõnastuses:

„§ 36¹. Kohtu eestseisus

(1) Maakohtu eestseisusesse kuuluvad kohtu esimees ja käesoleva seaduse § 12² lõikes 1 nimetatud osakondade juhatajad ning kohtu üldkogu poolt neljaks aastaks valitud liikmed. Kohtu üldkogu valitud liikmete arv vastab osakonnajuhatajate arvule.

(2) Halduskohtu eestseisusesse kuuluvad kohtu esimees, kohtu aseesimees ja kohtu üldkogu poolt neljaks aastaks valitud liige.

(3) Ringkonnakohtu eestseisusesse kuuluvad kohtu esimees, kolleegiumide esimehed ning kohtu üldkogu poolt neljaks aastaks valitud kolm liiget.

(4) Eestseisuse kutsub kokku ning selle töö korralduse ja teenindamise tagab kohtu esimees.

§ 36². Kohtu eestseisuse pädevus

(1) Kohtu eestseisus:

- 1) kinnitab kohtunike tööjaotusplaani, kuulunud ära kohtu üldkogu arvamuse;
- 2) kehtestab kohtu kodukorra;
- 3) otsustab menetlusgruppide moodustamise;
- 4) täidab muid seaduses ette nähtud ülesandeid.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud menetlusgrupp koosneb vähemalt kolmest kohtunikust ja moodustatakse teatud liiki kohtuasjade läbivaatamiseks. Kohtunik võib samaaegselt kuuluda mitmesse menetlusgruppi.“;

56) paragrahvi 37 lõiget 1¹ täiendatakse pärast tekstiosa „vajalikus määras“ tekstiosaga „ning kohtunike töökoormust kohtuhalduse ülesannete täitmise või kohtunike omavalitsusorganite või Vabariigi Valimiskomisjoni töös osalemise korral“;

57) paragrahvi 37 lõiget 1² täiendatakse pärast tekstiosa „kuuel kuul“ tekstiosaga „mitte rohkem kui“;

58) paragrahvi 37 lõike 2 punktist 4¹ jäetakse välja tekstiosa „kohtu esimehele, kolleegiumi esimehele ja osakonnajuhatajale“;

59) paragrahvi 37 lõiked 4 ja 4¹ muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(4) Tööjaotusplaani kinnitatakse üheks kalendriaastaks. Kohtu eestseisus võib tööaasta kestel tööjaotusplaani muuta üksnes mõjuval põhjusel.

(4¹) Kohtute nõukogu kehtestab kohtunike tööjaotusplaani koostamise täpsemad alused, sealhulgas kohtunike spetsialiseerumise põhimõtted. Tööjaotusplaaniga nähakse ette tsiviilkohtunike spetsialiseerumine perekonnaõiguse ja eestkoste asjadele, maksejõuetuse- ja ühinguõiguse asjadele, tööõiguse asjadele, süüteokohtunike spetsialiseerumine alaealistega seotud

süüteoasjadele, lähisuhtevägivalla asjadele ja majandusalaste süütegude asjadele ning halduskohtunike spetsialiseerumine planeerimise- ja ehitusõiguse asjadele, keskkonnaõiguse asjadele ja maksuõiguse asjadele. Kohtud lähtuvad tööjaotusplaani kinnitades käesolevast seadusest ja kohtute nõukogu kehtestatud alustest.“;

60) paragrahvi 37¹ lõiget 1 täiendatakse punktiga 3 järgmises sõnastuses:

„3) mõjuva põhjusega, arvestades õigusemõistmise korrakohase toimimise vajadust.“;

61) paragrahvi 37¹ lõige 2 tunnistatakse kehtetuks;

62) paragrahvi 38 lõike 3 punkt 3 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„3) valib kohtute nõukogu kohtunikest liikmed ja asendusliikmed kooskõlas käesoleva seaduse § 40¹ lõigetega 1–5;“;

63) paragrahvi 38 lõike 3 punktist 7 jäetakse välja tekstiosa „ja asendusliikmed“;

64) paragrahv 38³ muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„§ 38³. Kohtute nõukogu ülesannete üleandmine Riigikohtu esimehele

Kui kohtute nõukogu ei saa erakorralise või sõjaseisukorra ajal kokku tulla, võib edasilükkamatute vajaduste korral täita kohtute nõukogu ülesandeid Riigikohtu esimees.“;

65) paragrahv 38⁵ tunnistatakse kehtetuks;

66) paragrahvi 38⁷ tekst muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„Kui kohtu esimehe ametiaeg lõpeb erakorralise või sõjaseisukorra ajal, võib kohtute nõukogu kohtu esimehe ja Riigikohtu esimehe nõusolekul tema ametiaega pikendada. Kohtu esimehe volitused kehtivad kuni kuus kuud erakorralise või sõjaseisukorra lõppemisest arvates.“;

67) seadust täiendatakse §-ga 38⁸ järgmises sõnastuses:

„§ 38⁸. Kohtunike koolitus õigusemõistmise tagamiseks erakorralise ja sõjaseisukorra ajal
Kohtunike koolitus peab tagama kohtunike valmisoleku õigusemõistmiseks erakorralise ja sõjaseisukorra ajal.“

68) paragrahvi 39 lõiked 1 ja 2 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(1) Esimese ja teise astme kohtuasutuste haldamist korraldab kohtute nõukogu. Kohtud täidavad kohtuhaldusülesandeid, kui see tuleneb seadusest, seaduse alusel kehtestatud aktist või tehtud kokkuleppest.

(2) Seaduses sätestatud juhul täidab kohtuhaldusülesandeid Justiits- ja Digiministeerium.“;

69) paragrahvi 39 lõiget 3 täiendatakse pärast tekstiosa „vastutaval ministril“ tekstiosaga „ja kohtute nõukogul“;

70) paragrahv 40 tunnistatakse kehtetuks;

71) seadust täiendatakse §-ga 40¹ järgmises sõnastuses:

„§ 40¹. Kohtute nõukogu koosseis ning töökorraldus

(1) Kohtute nõukokku (edaspidi *nõukogu*) kuuluvad:

- 1) Riigikohtu esimees;
- 2) kaks ringkonnakohtunikku;
- 3) kolm esimese astme kohtunikku;
- 4) kaks Riigikogu nimetatud esindajat;
- 5) Advokatuuri juhatuse nimetatud vandeadvokaat;
- 6) õiguskantsler või tema nimetatud esindaja;
- 7) valdkonna eest vastutav minister või tema nimetatud esindaja.

(2) Nõukogu kohtunikest liikmed, välja arvatud Riigikohtu esimehe, valib kohtunike täiskogu kolmeks aastaks. Üks esimese astme kohtunikest peab olema tsiviilvaldkonna kohtunik, üks süüteovaldkonna kohtunik ja üks halduskohtunik. Ühest kohtust ei saa nõukokku kuuluda rohkem kui üks kohtunik. Kohtu esimees ei või nõukokku kuuluda.

(3) Nõukogu kohtunikust liikme volitused lõpevad, kui ta vabastatakse kohtunikuametist, kui ta nimetatakse kohtu esimeheks või kui tema kui kohtuniku volitused peatuvad käesoleva seaduse § 58⁴ lõike 3 alusel.

(4) Nõukogu kohtunikust liikme äraolekul asendab teda kohtunike täiskogu valitud asendusliige. Asendamise korral ei pea järgima käesoleva paragrahvi lõike 2 teises ja kolmandas lauses sätestatud nõudeid. Asendamise korra kehtestab nõukogu.

(5) Nõukogu kohtunikest liikmete ja asendusliikmete valimise korra kehtestab kohtunike täiskogu.

(6) Esimese ja teise astme kohtute esimehed võivad nõukogu töös osaleda sõnaõigusega.

(7) Nõukogu juhib ja esindab nõukogu esimees, kes on Riigikohtu esimees. Esimehe asendamise kord määratakse kindlaks nõukogu kodukorras.

(8) Nõukogu on otsustusvõimeline, kui kohal on üle poole liikmetest. Nõukogu võtab otsuseid vastu kohalolijate häälteenamusega. Nõukogu täpsem töökorraldus nähakse ette kodukorras, mille nõukogu kinnitab oma koosseisu kahekolmandikulise häälteenamusega.

(9) Nõukogu liikmele hüvitatakse nõukogu töös osalemiseks vajalikud kulud.

(10) Nõukogu tegevuseks vajalikud vahendid nähakse ette Kohtuhaldusteenistuse eelarves.“;

72) paragrahv 41 tunnistatakse kehtetuks;

73) seadust täiendatakse §-ga 41¹ järgmises sõnastuses:

„§ 41¹. Kohtute nõukogu pädevus

(1) Kohtute nõukogu:

- 1) suunab ja koordineerib kohtuasutuste haldamist ja arendamist;
- 2) teeb ettepanekuid kohtukorraldust, -teenistust ja -menetlusi reguleerivate õigusaktide eelnõude väljatöötamiseks ning annab nende kohta arvamusi;
- 3) kehtestab kohtuasjade koormuse arvestamise meetoodika;
- 4) määrab kindlaks Kohtuhaldusteenistuse ülesanded ning struktuuri;
- 5) nimetab ametisse ja vabastab ametist Kohtuhaldusteenistuse direktori;
- 6) kinnitab kohtute ja Kohtuhaldusteenistuse töökorralduse ja omavahelise koostöö põhimõtted;
- 7) arutab Riigikohtu esimehega tema Riigikogule esitatavat ülevaadet kohtukorralduse, õigusemõistmise ja seaduste ühetaolise kohaldamise kohta;
- 8) teeb koolitusnõukogule ettepanekuid kohtunike iga-aastase koolitusprogrammi koostamiseks.

(2) Nõukogu otsused ja juhised ning koosolekute protokollid avaldatakse nõukogu veebilehel.“;

74) paragrahvi 41¹ lõiget 1 täiendatakse punktidega 9–16 järgmises sõnastuses:

„9) kinnitab esimese ja teise astme kohtute arengukava;

10) nimetab ametisse ja vabastab ametist kohtu esimehe ning teostab tema üle järelevalvet;

11) kinnitab Kohtuhaldusteenistuse koostatud kohtute grupi eelarve projekti ning liigendab riigieelarves märgitud kohtute grupi vahendid esimese ja teise astme kohtute ning Kohtuhaldusteenistuse vahel;

12) vastutab kohtute grupi eelarvevahendite kasutamise eest ja on kohtute grupi kui riigiraamatupidamiskohustuslase juht raamatupidamise seaduse § 3 punkt 12 tähenduses;

13) kehtestab maakohtute, halduskohtute ja ringkonnakohtute kohtumajade täpsed asukohad ja kohtunike arvulise jagunemise kohtute ja kohtumajade vahel;

14) kinnitab kohtuniku talaari kirjelduse;

15) kehtestab valveaja eest makstava lisatasu arvestamise korra ja valveks ettenähtud kohtunike arvu;

16) täidab muid seadusest tulenevaid ülesandeid.“;

75) paragrahvi 41¹ täiendatakse lõikega 3 järgmises sõnastuses:

„(3) Nõukogu võib seaduse või muu õigusaktiga kohtule või kohtu esimehele pandud kohtuhaldusülesande anda üle Kohtuhaldusteenistusele.“;

76) seadust täiendatakse §-ga 41² järgmises sõnastuses:

„§ 41². Kohtuhaldusteenistus

(1) Kohtuhaldusteenistus on kohtuasutus, mille eesmärk on kohtutele õigusemõistmiseks vajalike tingimuste loomine ja kohtute ning kohtute nõukogu teenindamine.

(2) Kohtuhaldusteenistuse põhiülesanded on:

- 1) kohtutele õigusemõistmiseks vajalike tugiteenuste, sealhulgas kohtu kantselei, istungiteenistuse, tõlketeenuse ja aruandluse korraldamine;
- 2) kohtute personalijuhtimise ja arendamise korraldamine;
- 3) kohtute finants- ja varahalduse korraldamine ning riigivara valitseja ülesannete täitmine;
- 4) kohtute turvalisuse tagamine ja kriisijuhtimise korraldamine;
- 5) kohtute arhiivitöö korraldamine;
- 6) kohtute nõukogu asjaajamise ja tehnilise teenindamise tagamine;
- 7) muude seadustes sätestatud ning kohtute nõukogu antud ülesannete täitmine.

(3) Kohtuhaldusteenistus on aruandekohustuslik kohtute nõukogu ees. Nõukogu võib anda Kohtuhaldusteenistusele juhiseid.

(4) Kohtuhaldusteenistus registreeritakse riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutuste riiklikus registris Vabariigi Valitsuse seaduse § 40 lõike 3 alusel kehtestatud registri põhimääruses sätestatud korras.

(5) Kohtuhaldusteenistust juhib Kohtuhaldusteenistuse direktor. Kohtuhaldusteenistuse direktor nimetatakse ametikohale viieks aastaks, kuid mitte rohkem kui kaheks ametiajaks järjest.

(6) Kohtuhaldusteenistuse ülesanded, struktuur, struktuuriüksuste pädevus ning teenistuskohdade koosseis sätestatakse Kohtuhaldusteenistuse põhimääruses, mille kehtestab kohtute nõukogu.“;

77) paragrahvi 42 lõige 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(1) Esimese ja teise astme kohtu struktuur, koosseis, kohtuteenistujate ülesanded, sisekorraeeskiri ja töökorraldus nähakse ette kohtu kodukorras. Kodukorra kehtestab kohtu eestseisus, kuulates enne ära kohtu üldkogu arvamuse. Maa-, haldus- ja ringkonnakohtu asjaajamiskorra kehtestab valdkonna eest vastutav minister.“;

78) paragrahvi 42 lõiget 2 täiendatakse pärast tekstiosa „kohtu esimehe,“ tekstiosaga „aseesimehe,“;

79) paragrahvi 42 lõige 2¹ tunnistatakse kehtetuks;

80) seadust täiendatakse §-ga 42¹ järgmises sõnastuses:

„§ 42¹. Kohtu arengukava

(1) Kohtu arengukava on arengudokument, milles määratakse kindlaks esimese ja teise astme kohtute arengueesmärgid ja kohtumenetluse tõhustamise eesmärgid, sealhulgas kohtuasjade lahendamise jõudlus kohtumenetluse liikide kaupa, nende saavutamiseks kavandatavad arendustegevused ja vajaminevate ressursside ning rahastamise põhimõtted vähemalt järgmiseks eelarveaastaks.

(2) Kohtu arengukava peab arvestama Riigikogu kinnitatud riigi pikaajalise arengustrateegia ja poliitika põhialuseid.

(3) Kohtu arengukava kehtestatakse vähemalt neljaks aastaks.“;

81) paragrahv 43 tunnistatakse kehtetuks;

82) seadust täiendatakse §-ga 43¹ järgmises sõnastuses:

„§ 43¹. Kohtu eelarve

(1) Esimese ja teise astme kohtute eelarve grupina (edaspidi käesolevas paragrahvis kohtute grupi eelarve) ning Riigikohtu eelarve koostatakse käesolevas seaduses ja riigieelarve seaduses sätestatud korras ning võetakse eelarvena vastu Riigikogu kodu- ja töökorra seaduses sätestatud korras, arvestades riigieelarve seaduses sätestatud erisustega.

(2) Kohtute grupi eelarve koosseisus nähakse ette vahendid grupina esimese ja teise astme kohtutele ning Kohtuhaldusteenistusele.

(3) Kohtute grupi eelarve projekti valmistab ette Kohtuhaldusteenistuse direktor kohtute esimeeste ning Justiits- ja Digiministeeriumi sisendi alusel. Kohtute nõukogu kinnitab kohtute grupi eelarve projekti.

(4) Kohtute grupi eelarve projektile lisatakse konkreetse eelarveaasta oodatavad tulemused, lähtudes kohtute arengukavast.

(5) Riigikogus osaleb kohtute grupi eelarveläbirääkimistel ning esindab esimese ja teise astme kohtuid ning Kohtuhaldusteenistust kohtute nõukogu esimees või kohtute nõukogu nimetatud esindaja. Valdkonna eest vastutav minister osaleb Riigikogus sõnaõigusega.

(6) Kohtute eelarved ja nende muudatused avaldatakse kohtute veebilehel.

(7) Eelarveaasta jooksul võib kohtute nõukogu mõjuval põhjusel muuta kohtute grupi liigendust riigieelarve muutmise alusel, kohtu esimehe ja Kohtuhaldusteenistuse direktori ettepanekul või enda algatusel kooskõlas riigieelarve seadusega.“;

83) paragrahvi 44 lõige 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(1) Kohtunike koolituse eest vastutab koolitusnõukogu. Koolitusnõukogu liikme volituste pikkus on kolm aastat. Koolitusnõukokku kuuluvad kolm esimese astme, kolm teise astme ja kolm Riigikohtu kohtunikku ning prokuratuuri, Eesti Advokatuuri ja Tartu Ülikooli esindaja. Koolitusnõukogu kinnitab oma kodukorra ja valib esimehe. Koolitusnõukogu teenindab Riigikohus.“;

84) paragrahvi 44 täiendatakse lõigetega 1¹ ja 1² järgmises sõnastuses:

„(1¹) Nõukogu kohtunikest liikmed valib kohtunike täiskogu. Koolitusnõukogu liikmeks valitakse igast kohtuastmest üks tsiviilvaldkonna kohtunik, üks süüteovaldkonna kohtunik ja üks halduskohtu kohtunik.

(1²) Nõukogu töös võib sõnaõigusega osaleda valdkonna eest vastutava ministri esindaja.“

85) paragrahvi 45 lõige 2 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(2) Esimese ja teise astme kohtu esimehe kohustuste täitmise üle teostab järelevalvet kohtute nõukogu. Kohtute nõukogu võib nõuda kohtu esimehelt seletusi õigusemõistmise korrakohase toimimise, kohtu eelarve ja oodatavate tegevustulemuste ning arengueesmärkide täitmise kohta kohtus.“;

86) paragrahvi 45 lõige 3 tunnistatakse kehtetuks;

87) paragrahvi 45¹ lõige 3 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(3) Kohtute nõukogu kehtestab kohtuasja teise kohtusse lahendamiseks suunamise täpsemad põhimõtted.“;

88) paragrahvi 45² lõige 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(1) Massilisest sisserändest tingitud hädaolukorras võivad ringkonnakohtute esimehed ühise otsusega saata maakohtu või ringkonnakohtu kohtuniku tema nõusolekuta välismaalase kinnipidamise loa taotlusi ajutiselt läbi vaatama halduskohtusse, kui see on vajalik õigusemõistmise korrakohaseks toimimiseks. Halduskohtu koosseisu ajutiselt kaasatud kohtunik võib menetleda kõiki massilisest sisserändest tingitud hädaolukorra algusest alates Eestisse saabunud välismaalaste, sealhulgas rahvusvahelise kaitse taotlejate, kinnipidamise loa või selle pikendamise taotlusi.“;

89) paragrahvi 45² lõige 3 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(3) Kohtute nõukogu kehtestab maakohtu ja ringkonnakohtu kohtuniku halduskohtu koosseisu ajutise kaasamise täpsemad põhimõtted.“;

90) paragrahvi 46 tekst muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„Esimese ja teise astme kohtud esitavad kohtute nõukogule aruande õigusemõistmise korrakohasest toimimisest kohtus.“;

91) paragrahvi 46 tekst loetakse lõikeks 1 ja paragrahvi täiendatakse lõigetega 2–4 järgmises sõnastuses:

„(2) Kohtuhaldusteenistus esitab kohtute nõukogule kohtute grupi tegevusaruande, eelarve ja oodatavate tulemuste täitmise aruande.

(3) Käesoleva paragrahvi lõigetes 1 ja 2 nimetatud aruannete vormid ja esitamise tähtajad kinnitab kohtute nõukogu.

(4) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud kohtute ja lõikes 2 nimetatud kohtute grupi aruanded avaldatakse kohtute veebilehel.“;

92) paragrahvi 49 lõiget 1 täiendatakse pärast tekstiosa „sätestatud ülesandeid“ tekstiosaga „, samuti osaleda rahvusvaheliste organisatsioonide töös ning tegeleda õigusloome ja loomingulise tegevusega“;

93) paragrahvi 49 lõike 2 punkt 3 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„3) äriühingu juhatuse või nõukogu liige, välja arvatud juhul, kui tegu on tema enda või ühisvarasse kuuluva ainuosalususe või enamusosalusega äriühinguga ja see tegevus ei kahjusta õigusemõistmist, ega välismaa äriühingu filiaali juhataja;“;

94) paragrahvi 53 lõige 2 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(2) Avaliku konkursi halduskohtu, maakohtu tsiviil- või süüteovaldkonna ning ringkonnakohtu haldus-, kriminaal- või tsiviilkolleegiumi kohtuniku vaba koha täitmiseks kuulutab välja kohtute nõukogu. Konkursi Riigikohtu kohtuniku vaba koha täitmiseks kuulutab välja Riigikohtu esimees.“;

95) paragrahvi 53 lõikest 4 jäetakse välja tekstiosa „või 58“;

96) paragrahvi 55 lõige 4 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(4) Riigikohtu kohtuniku nimetab ametisse Riigikogu Riigikohtu esimehe ettepanekul. Riigikohtu esimees kuulab enne ära Riigikohtu üldkogu ja kohtute nõukogu arvamuse kandideerija kohta.“;

97) paragrahvi 57 lõiked 1 ja 1¹ muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(1) Riigikohtu üldkogu võib kohtuniku tema nõusolekul ja kohtute nõukogu ettepanekul määrata kohtunikuametisse teise sama astme või madalama astme kohtusse. Esimese astme kohtuniku võib kohtu esimees määrata tema nõusolekul alaliselt teenistusse teise kohtumajja, kuulanud ära kohtu eestseisuse arvamuse.

(1¹) Kui kohtu esimehe vaba ametikoht täidetakse käesoleva seaduse §-des 12, 20 ja 24 sätestatud korras, ei kohaldata käesoleva paragrahvi lõiget 1. Kohtuniku üleviimise vormistab kohtute nõukogu otsusega.“;

98) paragrahvi 58⁴ lõige 2 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(2) Kohtunik võib kohtu esimehe nõusolekul töötada tähtajaliselt juriidilisel tööl rahvusvahelises organisatsioonis või Euroopa Liidu liikmesriigi avalik-õigusliku ülikooli õigusteaduse õppejõuna. Kohtunik võib olla valitud või nimetatud ametikohale rahvusvahelises kohtuainstitutsioonis, Euroopa prokuröri või delegaatprokuröri ametikohale.“;

99) paragrahvi 58⁴ lõige 5 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(5) Kohtunik võib väljaspool kohut töötamise tähtaja jooksul või selle lõppedes pöörduda tagasi maakohtu tsiviil- või süüteovaldkonda, halduskohtusse või ringkonnakohtu või Riigikohtu kolleegiumi, teatades sellest vastava kohtu esimehele vähemalt kaks kuud ette.“;

100) paragrahvi 58⁴ lõige 6 tunnistatakse kehtetuks;

101) paragrahvi 60 lõiget 1 täiendatakse punktiga 4¹ järgmises sõnastuses:

„4¹) tagasisidevestluse kokkuvõte koos kohtuniku arvamusega tagasiside kohta;“;

102) paragrahvi 60 lõige 3 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(3) Kohtuniku isikutoimiku pidamist korraldab Riigikohus.“;

103) paragrahvi 73 lõikest 1 jäetakse välja tekstiosa „ja kohtunikuabi ettevalmistuskava täitjaid“;

104) seadust täiendatakse §-ga 74¹ järgmises sõnastuses:

„§ 74¹. Kohtuniku tagasisidevestlus

(1) Kohtunikule annab tagasisidet temaga vestlusel kõrgema astme kohtu kohtunik, et toetada kohtunikku tema erialateadmiste ja -oskuste täiendamisel.

(2) Ettepaneku tagasisidevestluse pidamiseks kõrgema astme kohtu kolleegiumi esimehele võib esitada:

- 1) Riigikohtu esimees esimese ja teise astme kohtu kohtuniku suhtes;
- 2) ringkonnakohtu esimees oma tööpiirkonna esimese astme kohtuniku suhtes;
- 3) esimese või teise astme kohtu esimees sama kohtu kohtuniku suhtes.

(3) Kõrgema astme kohtu kolleegiumi esimees võib kutsuda kohtuniku tagasisidevestlusele ka omal algatusel.

(4) Tagasisidevestlusele kutsutud kohtuniku osalemine vestlusel on kohustuslik.

(5) Tagasisidevestlusest koostatakse kokkuvõte, mille kohta võib kohtunik, kellele tagasiside anti, esitada arvamuse.

(6) Kohtute nõukogu kehtestab kohtunikule tagasiside andmise täpsemad põhimõtted.“;

105) paragrahvi 75 lõige 3 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(3) Kohtuniku, kolleegiumi esimehe, halduskohtu aseesimehe ja osakonnajuhataja ametipalk ning lisatasu makstakse välja kohtu esimehe käskkirja alusel. Kohtu esimehe ametipalk ja lisatasu makstakse välja Kohtuhaldusteenistuse direktori käskkirja alusel.“;

106) paragrahvi 76 lõiget 3² täiendatakse pärast tekstiosa „osakonna juhatajale,“ tekstiosaga „ning halduskohtu aseesimehele“;

107) paragrahvi 76 lõige 8 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(8) Valveaja eest makstava lisatasu arvestamise korra ja valveks ettenähtud kohtunike arvu kehtestab kohtute nõukogu.“;

108) paragrahvi 84 lõige 5 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(5) Kuni üheaastast erakorralist tasuta puhkust võib kohtunikule anda Riigikohtu esimees selle kohtu eestseisuse nõusolekul, kus kohtunik töötab.“;

109) paragrahvi 85 lõige 3 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(3) Talaari kirjelduse kinnitab kohtute nõukogu.“;

110) paragrahvi 88 lõige 6 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(6) Distiplinaarkaristus kustub, kui kohtunik ei ole kolme aasta jooksul pärast distiplinaarkolleegiumi otsuse jõustumist toime pannud uut süütegu.“;

111) paragrahvi 99¹ lõiked 1 ja 2 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(1) Kohtunik vabastatakse ametist 68-aastaseks saamisel, kui käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatud korras ei tõsteta kohtuniku teenistusvanuse ülemmäära.

(2) Riigikohtu üldkogu võib kohtute nõukogu ning kohtuniku nõusolekul ja kohtu esimehe ettepanekul tõsta õigusemõistmise korrakohase toimimise tagamiseks kohtuniku teenistusvanuse ülemmäära kuni kahe aasta kaupa, kuid mitte rohkem kui kokku neli aastat.“;

112) paragrahvi 99¹ lõiked 3 ja 4 tunnistatakse kehtetuks;

113) paragrahvi 99¹ lõige 5 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(5) Kohtuniku teenistusvanuse ülemmäära tõstmise korral loetakse kohtunik ametist vabastatuks tõstetud teenistusvanuse ülemmäära saabumisel.“;

114) seaduse 13. peatükk tunnistatakse kehtetuks;

115) paragrahvi 114¹ tekst muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„Kohtunikuabide koguarvu kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega kohtute nõukogu ettepanekul.“;

116) paragrahvi 114¹ tekst loetakse lõikeks 1 ja paragrahvi täiendatakse lõikega 2 järgmises sõnastuses:

„(2) Kohtunikuabide jagunemise kohtute vahel otsustab kohtute nõukogu, kuulanud ära maakohtute esimeeste arvamuse.“;

117) paragrahvi 119 lõike 1 punkt 4 tunnistatakse kehtetuks;

118) paragrahvi 121 tekst muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„Kohtunikuabi annab ametisse astudes maakohtu esimehe ees järgmise vande: „Töotan olla ustav Eesti Vabariigile ja tema põhiseaduslikule korrale. Töotan täita oma ametiülesandeid südametunnistuse järgi kooskõlas Eesti Vabariigi põhiseaduse ja seadustega.“;

119) paragrahvi 122¹ lõige 1 tunnistatakse kehtetuks;

120) seadust täiendatakse §-ga 122² järgmises sõnastuses:

„§ 122². Kohtunikuabi tagasisidevestlus

(1) Kohtunikuabiga peetava tagasisidevestluse eesmärk on toetada teda erialateadmiste ja -oskuste täiendamisel.

(2) Kohtunikuabile annab tagasisidet temaga vestlusel sama kohtu kohtunik, kes on selle kohtunikuabi suhtes pädev lahendama tsiviilkohtumenetluse seadustiku § 663 lõikes 6 nimetatud määruskaebusi.

(3) Tagasisidevestluse pidamise otsustab selle käesoleva seaduse §-s 9¹ nimetatud osakonna juhataja, kelle osakonda kuuluvad käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud kohtunikud. Ta otsustab selle kas omal algatusel või sama või kõrgema kohtu esimehe või kolleegiumi esimehe ettepanekul või selle osakonna juhataja ettepanekul, kelle osakonna koosseisu kohtunikuabi kuulub.

(4) Tagasisidevestlusele kutsutud kohtunikuabi osalemine vestlusel on kohustuslik.

(5) Tagasisidevestlusest koostatakse kokkuvõte, mille kohta võib kohtunikuabi esitada arvamuse.

(6) Käesoleva seaduse § 74¹ lõikes 6 nimetatud põhimõtteid kohaldatakse ka kohtunikuabi tagasisidevestlusele.“;

121) paragrahvi 124 tekstis asendatakse tekstiosa „§-s 58“ tekstiosaga „§-s 58⁴“;

122) paragrahv 125 tunnistatakse kehtetuks;

123) paragrahvi 126 lõige 2 tunnistatakse kehtetuks;

124) paragrahvi 127 tekst muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„Käesolevas peatükis nimetamata kohtuametnike ja kohtu töötajate teenistuskohustused määratakse kohtu kodukorras.“;

125) paragrahvi 127¹ tekst muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„Kohtute nõukogu võib kehtestada kohtuteenistujate ametiriietuse kirjelduse ning kandmise korra. Ametiriietuse kandmise kohustuse korral antakse ametiriietus kohtuteenistujale tasuta.“;

126) seadust täiendatakse §-dega 130³–130¹⁰ järgmises sõnastuses:

„§ 130³. Kohtute nõukogu moodustamine

(1) Käesoleva seaduse §-s 40¹ sätestatud kohtute nõukogu alustab tööd 2026. aasta 1. juulil.

(2) Enne 2026. aasta 1. juulit kehtestab käesoleva seaduse § 40¹ lõikes 5 sätestatud kohtute nõukogu liikmete ja asendusliikmete valimise korra kohtute haldamise nõukoda.

(3) Kohtute haldamise nõukoda kehtestab käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatud valimise korra hiljemalt 2026. aasta 5. maiks.

§ 130⁴. Kohtuhaldusteenistuse moodustamine

Käesoleva seaduse §-s 41² sätestatud Kohtuhaldusteenistus alustab tööd 2026. aasta 1. septembril.

§ 130⁵. Kohtuhaldusteenistuse direktori nimetamine

Kohtute nõukogu nimetab Kohtuhaldusteenistuse direktori ametisse hiljemalt 2027. aasta 1. jaanuariks. Kohtuhaldusteenistuse direktori nimetamiseni täidab Kohtuhaldusteenistuse direktori ülesandeid justiits- ja digiministri nimetatud teenistuja.

§ 130⁶. Kohtudirektori volituste lõppemine

Enne 2026. aasta 1. maid nimetatud kohtudirektori volitused kehtivad kuni 2026. aasta 31. detsembrini.

§ 130⁷. Kohtute haldamise nõukoja volituste lõppemine

(1) Enne 2026. aasta 1. juulit kehtinud kohtute haldamise nõukoja volitused kehtivad kuni 2026. aasta 30. juunini.

(2) Kuni käesoleva seaduse jõustumiseni kehtinud kohtute seaduse §-s 41 sätestatud kohtute haldamise nõukoja ülesandeid täidab kuni 2026. aasta 31. detsembrini kohtute nõukogu.

§ 130⁸. Kohtumajade asukohad ja jagunemine kohtumajade vahel

Kuni 2026. aasta 31. detsembrini määratud kohtumajade täpsed asukohad ning kohtunike ja kohtunikuabide jagunemine kohtumajade vahel kehtivad kuni käesoleva seaduse alusel uute asukohtade ja jagunemise otsustamiseni kohtute nõukogu poolt.

§ 130⁹. Kohtuniku ametiriietus

Kuni 2026. aasta 31. detsembrini kinnitatud kohtuniku ametiriietus kehtib kuni käesoleva seaduse alusel uue ametiriietuse kehtestamiseni kohtute nõukogu poolt.

§ 130¹⁰. Valveaja eest makstava lisatasu arvestamise kord

Kuni 2026. aasta 31. detsembrini kehtestatud valveaja eest makstava lisatasu arvestamise kord ja valveaja eest lisatasu maksmiseks ettenähtud kohtunike arv kehtib kuni käesoleva seaduse alusel uue korra kehtestamiseni kohtute nõukogu poolt.“;

127) seadust täiendatakse §-dega 130¹¹–130¹⁵ järgmises sõnastuses:

„§ 130¹¹. Ringkonnakohtu kolleegiumi esimehe volitused

Enne 2027. aasta 1. jaanuari ringkonnakohtu kolleegiumi esimeheks nimetatud kohtuniku volitused kehtivad nende lõppemiseni.

§ 130¹². Halduskohtu aseesimehe määramine

Halduskohtu esimees määrab aseesimehe ametisse hiljemalt 2027. aasta 1. veebruaril.

§ 130¹³. Kohtu eestseisuse moodustamine

Käesoleva seaduse §-s 36¹ sätestatud kohtu eestseisus alustab tööd hiljemalt 2027. aasta 1. veebruaril.

§ 130¹⁴. Rahvakohtunike volituste lõppemine ja rahvakohtuniku institutsiooni kaotamine

(1) Käesoleva paragrahvi jõustumise ajal maakohtu menetluses olevas kriminaalasjas kohtukoosseisu kuuluvate rahvakohtunike ja varurahvakohtunike volitused kestavad kuni selles kriminaalasjas maakohtu otsuse tegemiseni. Rahvakohtunikul on kohtulikul arutamisel kõik kohtuniku õigused.

(2) Rahvakohtunikele makstakse tasu ja arvestatakse pensioni nende kohtulikul arutamisel kohtukoosseisus osalemise või varurahvakohtunikuna kohtus viibitud aja eest vastavalt tingimustele ja korrale, mida oleks rakendatud, kui rahvakohtuniku institutsiooni ei oleks kaotatud.

(3) Kuni käesoleva seaduse jõustumiseni kehtinud kohtute seaduse § 112 lõike 1 alusel antud määrus kehtib pärast käesoleva seaduse jõustumist niivõrd, kuivõrd ta ei ole vastuolus käesoleva seadusega, kuni selle kehtetuks tunnistamiseni rahvakohtunike volituste lõppemisel.

§ 130¹⁵. Kohtuniku tagasipöördumine

Kui kohtusse pöördub tagasi kohtunik, kes enne 2027. aasta 1. jaanuari töötas väljaspool kohut, siis võib kohtunike üldarv kuni maa-, haldus- või ringkonnakohtus kohtunikukoha vabanemiseni olla suurem käesoleva seaduse § 11 lõikes 1, § 19 lõikes 2 ja § 23 lõikes 1 nimetatud kohtunike arvust ning riigikohtunike arv võib kuni Riigikohtus kohtunikukoha vabanemiseni olla suurem käesoleva seaduse § 25 lõikes 3 nimetatud riigikohtunike arvust.“;

128) seadust täiendatakse §-ga 130¹⁶ järgmises sõnastuses:

„§ 130¹⁶. Kohtuhaldusülesannete täitevvõimult kohtusüsteemile üle andmise mõjude järelhindamine

Justiits- ja Digiministeerium analüüsib 2030. aasta 1. jaanuariks esimese ja teise astme kohtute haldamisega seotud ülesannete ministeeriumilt kohtusüsteemile üle andmise eesmärgi saavutamist ja rakendamisega kaasnenud mõjusid ning esitab vajadusel ettepanekud regulatsiooni muutmiseks.“.

§ 2. Avaliku teenistuse seaduse muutmine

Avaliku teenistuse seaduse § 11 lõike 6 kolmandas lauses, § 14 lõike 3 teises lauses, § 18 lõike 7 teises lauses, § 31 lõike 7 teises lauses ja § 63 lõike 2 kolmandas lauses asendatakse tekstiosa „valdkonna eest vastutav minister, kuulates ära kohtute haldamise nõukoja arvamuse“ tekstiosaga „kohtute nõukogu“.

§ 3. Halduskohtumenetluse seadustiku muutmine

Halduskohtumenetluse seadustiku § 17 lõike 3 esimeses lauses asendatakse tekstiosa „Justiits- ja Digiministeerium“ tekstiosaga „kohtute nõukogu“.

§ 4. Kaitseväeteenistuse seaduse muutmine

Kaitseväe teenistuse seaduse § 39 lõike 1 punktis 7 asendatakse tekstiosa „kohtute haldamise nõukoda“ tekstiosaga „kohtute nõukogu“.

§ 5. Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse muutmine

Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 22 lõike 1 punkt 26 tunnistatakse kehtetuks.

§ 6. Kriminaalmenetluse seadustiku muutmine

Kriminaalmenetluse seadustikus tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 18 lõige 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(1) Maakohtus mõistab kriminaalasjas õigust maakohtunik ainuisikuliselt.“;

2) paragrahvi 18 lõiked 1¹ ja 2 tunnistatakse kehtetuks;

3) paragrahvi 18 lõige 4 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(4) Kui kriminaalasja kohtulik arutamine on aeganõudev, võib kohtumäärusega kaasata kohtuistungile varukohtuniku, kes viibib kohtuliku arutamise ajal istungisaalis. Kohtukoosseisust kohtuniku väljalangemise korral asendatakse ta varukohtunikuga.“;

4) paragrahvi 18 lõige 5 tunnistatakse kehtetuks.

§ 7. Kriminaalmenetluse seadustiku rakendamise seaduse muutmine

Seadust täiendatakse §-ga 25⁹ järgmises sõnastuses:

„§ 25⁹. Maakohtu kohtukoosseis rahvakohtuniku institutsiooni kaotamisel

(1) Maakohus arutab tema menetluses olevat kriminaalasja sellises koosseisus, mille nägi ette kohtu alla andmise ajal kehtinud seadus.

(2) Maakohtule uueks arutamiseks, sealhulgas kohtuotsuse tegemiseks saadetud kriminaalasja arutab maakohtus kohtunik ainuisikuliselt.“

§ 8. Raamatupidamise seaduse muutmine

Raamatupidamise seaduse § 2 lõige 4 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(4) Riigiraamatupidamiskohustuslaseks on iga ministeerium ja Riigikantselei oma valitsemis- ja haldusala ulatuses ning põhiseaduslikud institutsioonid: Riigikogu, Vabariigi President, Riigikontroll, õiguskantsler ja Riigikohus ning esimese ja teise astme kohtute ning Kohtuhaldusteenistuse esindajana Kohtuhaldusteenistus kohtute grupi ulatuses.“

§ 9. Riigieelarve seaduse muutmine

Riigieelarve seaduses tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 2 lõike 2 punktid 1 ja 2 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„1) valitsusasutus ja valitsusasutuse hallatav riigiasutus (edaspidi *riigiasutused*);

2) Riigikogu Kantselei, Vabariigi Presidendi Kantselei, Riigikontroll, Õiguskantsleri Kantselei, Riigikohus ning ühe institutsioonina käesoleva seaduse tähenduses Harju Maakohus, Pärnu Maakohus, Tartu Maakohus, Viru Maakohus, Tallinna Halduskohus, Tartu Halduskohus, Tallinna Ringkonnakohus, Tartu Ringkonnakohus ja Kohtuhaldusteenistus (edaspidi kohtute grupp) (edaspidi põhiseaduslikud institutsioonid) ja nende haldusala asutused;

2) paragrahvi 26 lõige 2 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(2) Riigieelarves liigendatakse vahendid eelarveklassifikaatori alusel administratiivselt Riigikogu Kantselei, Vabariigi Presidendi Kantselei, Riigikontrolli, Õiguskantsleri Kantselei, Riigikohtu, kohtute grupi ning ministeeriumide valitsemisalade vahel.“;

3) paragrahvi 26 lõige 5¹ muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(5¹) Riigieelarves liigendatakse ministeeriumi valitsemisala ja põhiseadusliku institutsiooni kulud administratiivselt riigiasutuste kaupa. Ministeeriumi valitsemisala võib liigendada üheliigiliste asutuste kulud gruppide kaupa vastavalt eelarveklassifikaatorile. Ministeeriumi valitsemisala programmi tegevuse ja põhiseadusliku institutsiooni kulud liigendatakse majandusliku sisu põhjal tööjõu- ja majandamiskuludeks, sotsiaaltoetusteks, muudeks toetusteks ning muudeks kuludeks, eristades riigivõla intressikulu, edasiantava maksu kulud ja alates ühest miljonist eurost seadusest tulenevad arvestuslikud kulud.“;

4) paragrahvi 31 lõige 3 sõnastatakse järgmiselt:

„(3) Põhiseaduslikud institutsioonid ja nende haldusala asutused või asutuste grupi puhul seaduses sätestatud organ liigendavad riigieelarves märgitud vahendid administratiivselt, majandusliku sisu järgi või tegevuspõhiselt oma eelarves kooskõlas eelarveklassifikaatoriga.“;

5) paragrahvi 35 lõige 3 tunnistatakse kehtetuks;

6) paragrahvi 37 lõige 3 tunnistatakse kehtetuks;

7) paragrahvi 56 lõige 2³ muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(2³) Põhiseaduslikul institutsioonil on õigus muuta riigieelarvega kindlaks määratud piirmääraga vahendite käesoleva seaduse § 26 lõike 5¹ kohaselt esitatud administratiivset ja majandusliku sisu liigendust selle kogumahtu muutmata.“.

§ 10. Riigivaraseaduse muutmine

Riigivara seaduses tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 3 lõike 1 punkt 10 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„10) põhiseaduslikud institutsioonid – Riigikogu, Vabariigi President, Riigikontroll, õiguskantsler, Riigikohus ning esimese ja teise astme kohtute ning Kohtuhaldusteenistuse esindajana Kohtuhaldusteenistus;“;

2) paragrahvi 4 lõiget 2 täiendatakse punktiga 8 järgmises sõnastuses:

„8) Kohtuhaldusteenistus.“.

§ 11. Riigivastutuse seaduse muutmine

Riigivastutuse seaduse § 17 lõike 1 teises lauses asendatakse tekstiosa „Justiits- ja Digiministeeriumile“ tekstiosaga „kohtute nõukogule“.

§ 12. Riigi õigusabi seaduse muutmine

Riigi õigusabi seaduse § 23 lõikest 1¹ jäetakse välja tekstiosa „kes ei ole rahvakohtunik“.

§ 13. Vabariigi Valitsuse seaduse muutmine

Vabariigi Valitsuse seaduse § 59 lõikes 1 asendatakse tekstiosa „esimese ja teise astme kohtute“ tekstiosaga „kommunismi- ja muude inimsusevastaste kuritegude mälupoliitika kavandamine ja elluviimise koordineerimine, esimese ja teise astme kohtute õigusemõistmise toimimise tagamine õigusloome ja muude kohtu korralduseks vajalike ülesannete kaudu.“

§ 14. Seaduse jõustumine

(1) Käesolev seadus jõustub 2027. aasta 1. jaanuaril.

(2) Käesoleva seaduse § 1 punktid 1, 62, 71, 73, 76, 98 ja 126 jõustuvad 2026. aasta 1. mail.

(3) Käesoleva seaduse § 1 punkt 64 ja 70 ning §-d 2 ja 4 jõustuvad 2026. aasta 1. juulil.

Lauri Hussar
Riigikogu esimees

Tallinn 2026

Algatab Vabariigi Valitsus 2026